

Теорія мовної особистості

Термін "мовна особистість" було впроваджено Ю.М. Карауловим, він визначає це поняття у такий спосіб:

"багатошаровий

багатокомпонентний набір мовних

здібностей, умінь, підготовки до

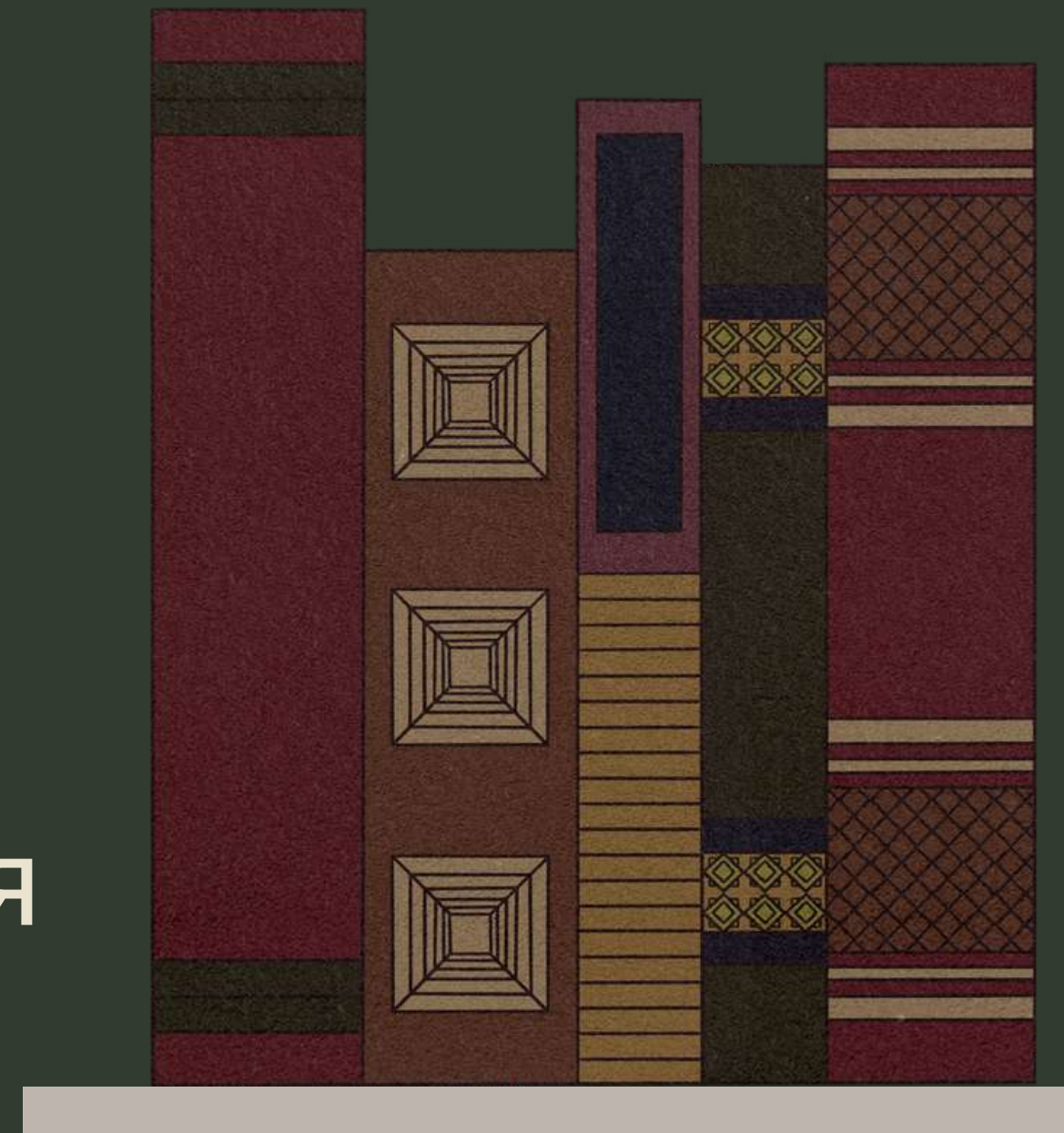
здійснення мовленнєвих учинків

різного ступеня складності".

Під мовною особистістю розуміється сукупність здібностей і характеристик людини, що обумовлюють створення і сприйняття ним мовних творів (текстів), які розрізняються за

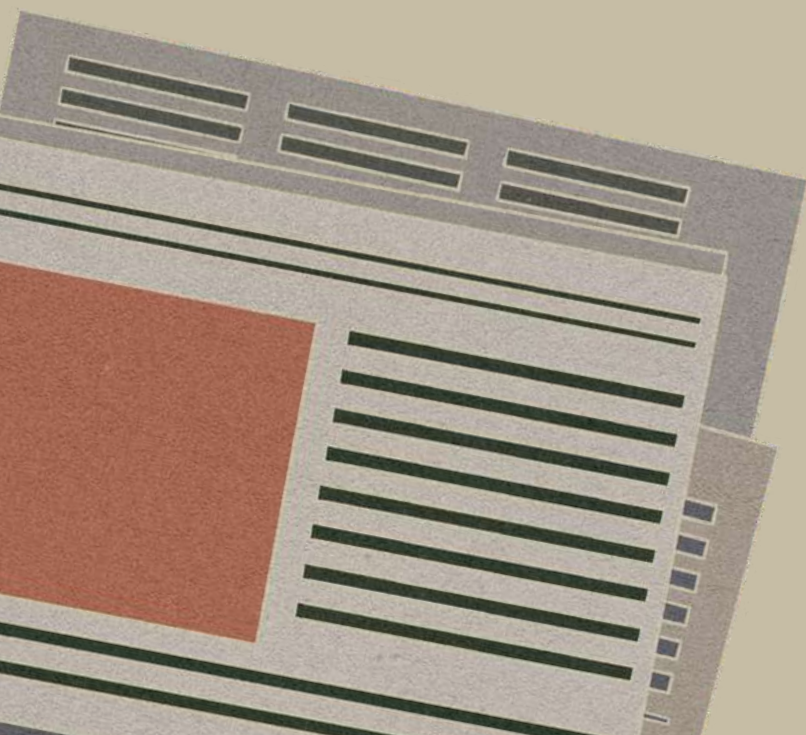
- а)** ступенем структурно-мовної складності,
- б)** глибиною і точністю відображення дійсності,
- в)** певною цільовою спрямованістю.

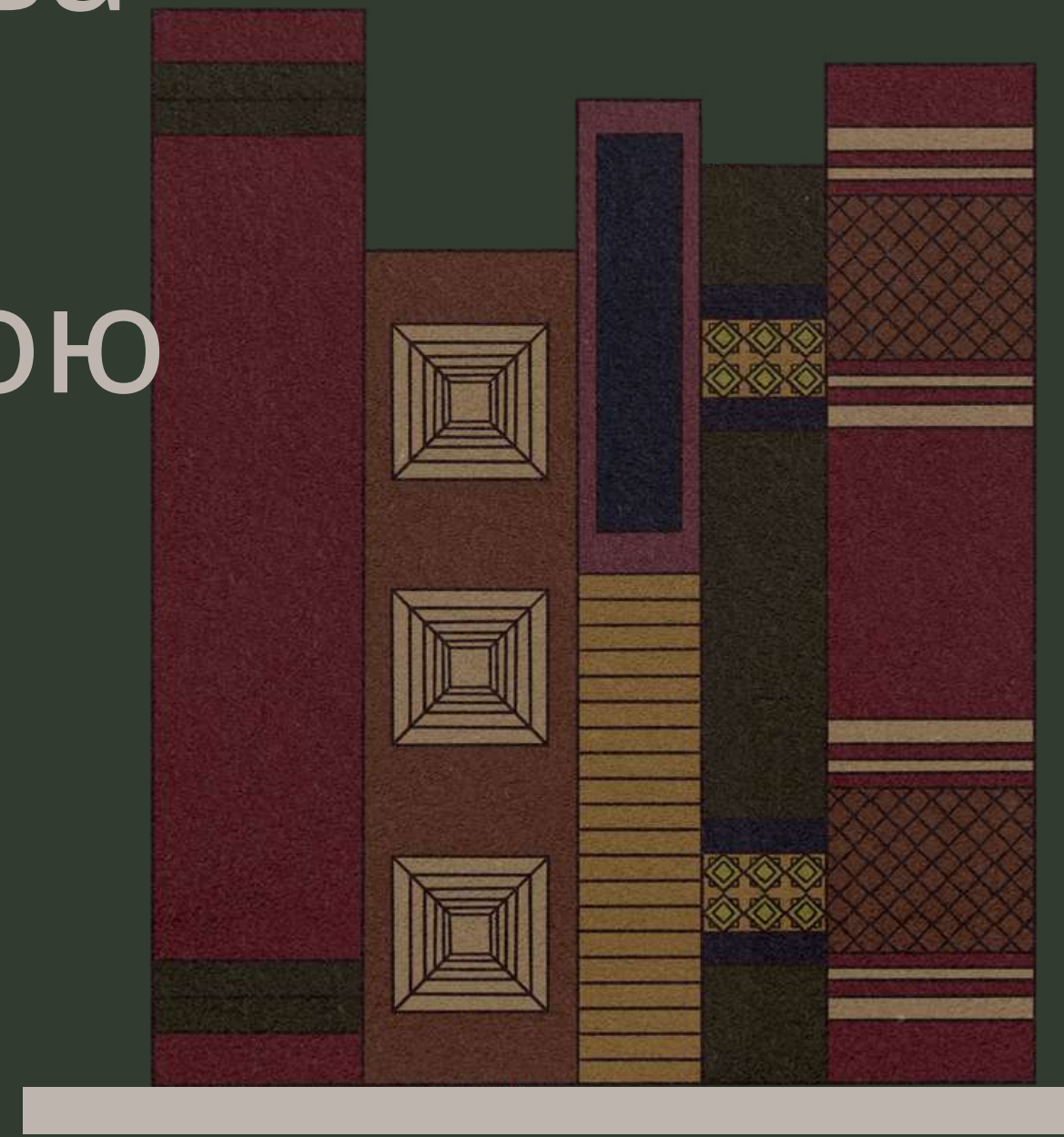
Структура мовної особистості

складається
з трьох
рівнів:

- 1) вербально-семантичного, що припускає для носія нормальне володіння природною мовою, а для дослідника - традиційний опис формальних засобів вираження певних значень,
- 2) когнітивного, одиницями якого є поняття, ідеї, концепти, складаються у кожній мовній індивідуальності в більш-менш впорядковану, більш-менш систематизовану "картину світу", яка відобразить ієрархію цінностей.
- 3) прагматичного, включаючого цілі, мотиви, інтереси, установки і інтенціональності. Цей рівень забезпечує в аналізі мовної особистості закономірний і зумовлений перехід від оцінок її мовної діяльності до осмисленню реальної діяльності у світі.

В.В. Красних, порівнюючи
концепції мовленнєвої діяльності
Ф. де Соссюра та О.О. Леонтьєва
доходить висновку про
необхідність вирізнення з метою
насамперед теоретичного
осмислення *homo loquens*
чотирьох понять, пов'язаних з
різними іпостасями мовної
особистості:

1) "людина, що говорить" – особистість, одним із видів діяльності якої є мовленнєва діяльність, що включає як процеси породження, так і сприйняття мовленнєвих повідомлень;

2) мовна особистість – особистість, що реалізує себе у мовленнєвій діяльності на основі сукупності певних знань та уявлень;

3) мовленнєва особистість – особистість, що реалізує себе у комунікації, обираючи та реалізуючи ту або іншу стратегію і тактику спілкування, яка використовує той або інший репертуар засобів (як суто лінгвістичних, так і екстралінгвістичних);

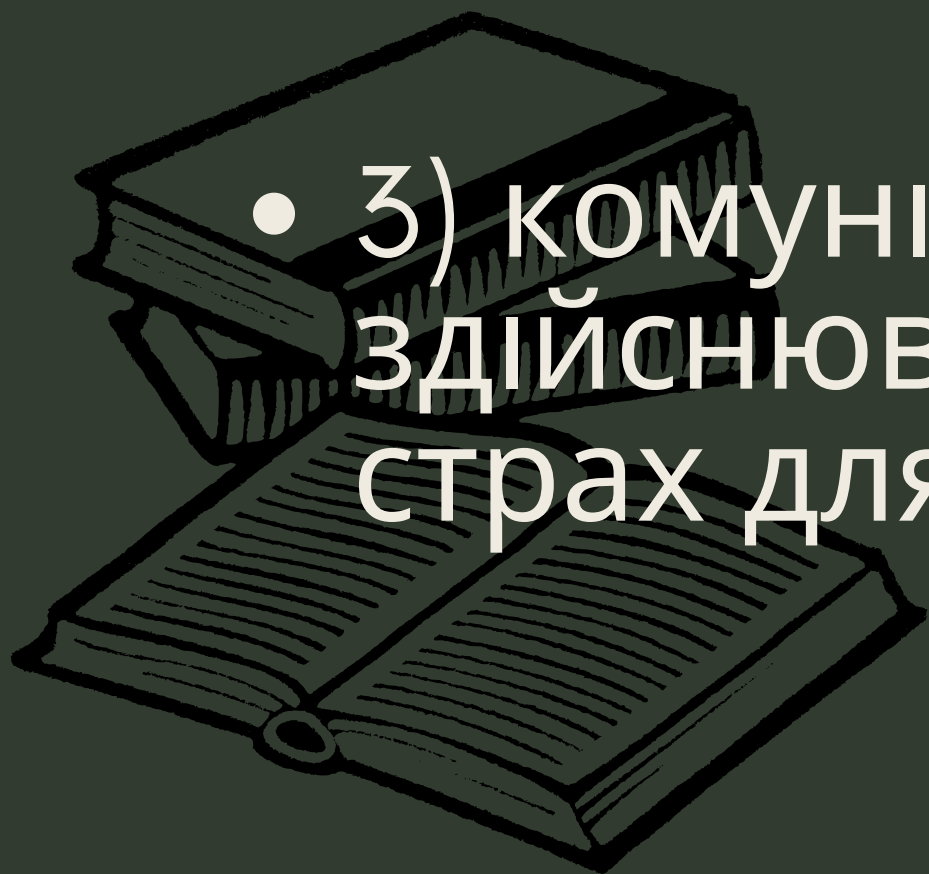
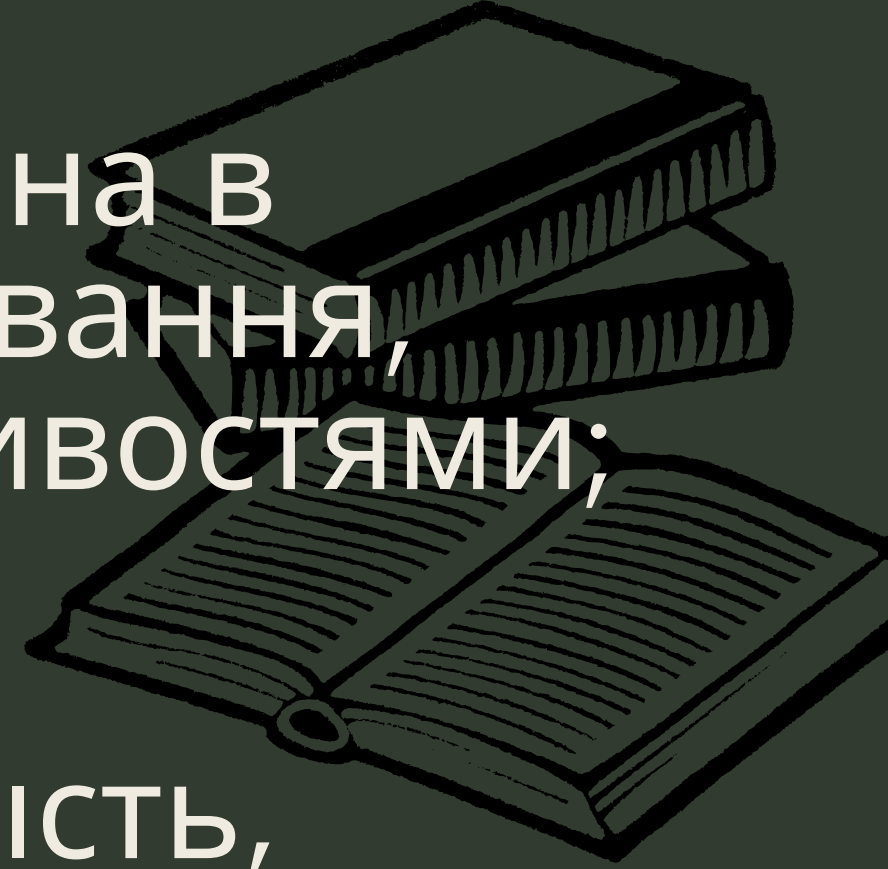
4) комунікативна особистість – конкретний учасник конкретного комунікативного акту, що діє у реальній комунікації.

В.І. Карасик пропонує
п'ятиелементне
наповнення **ПОНЯТТЯ**
МОВЛЕННЄВОЇ організації
людини, яке
співвідноситься з
ПОНЯТТЯМ мовленнєвої
ДІЯЛЬНОСТІ як сутність і
прояв:

- 1) мовна здатність як органічно закладена в людині можливість вербального спілкування, зумовлена її психосоматичними особливостями;
- 2) комунікативна потреба як адресантність, спрямованість на комунікативні умови, учасників спілкування, певний мовний колектив;
- 3) комунікативна компетенція як набуте вміння здійснювати спілкування у різноманітних регістрах для здійснення своїх комунікативних цілей;

- 4) мовна свідомість як активне вербальне відображення зовнішнього світу у внутрішньому;

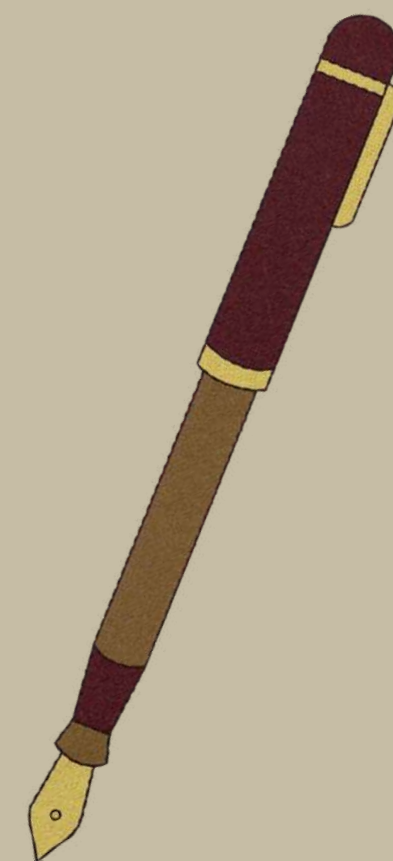
- 5) мовленнєва поведінка як система свідомих та несвідомих вчинків, через які розкривається характер і спосіб життя людини.

homo loquens - людина, що виступає суб'єктом породження та сприйняття мовних повідомлень.

З-поміж інших понять, що характеризують **homo loquens**, поняття **комунікативної компетенції** вирізняється особливою значущістю для міжмовних досліджень.

Комунікативна компетенція –
прихована система знань і умінь,
що необхідні для комунікації.

Комунікативна компетенція є комбінованим поняттям, воно
включає як знання мови, так і вміння ними користуватися за
умов актуальної комунікації.

У комунікативній компетенції, за **Д.
Хаймсом**, виділяється **чотири типи**
знань і умінь:

- граматична компетенція (володіння мовним кодом);
- соціолінгвістична компетенція (вміння правильно продукувати та розуміти висловлення в різних соціолінгвістичних контекстах, враховуючи такі фактори, як соціальний статус комунікантів та сфера спілкування);
- дискурсивна компетенція (вміння поєднувати граматичні форми та значення для побудови безперервного письмового чи усного тексту);
- стратегічна компетенція (вміння пристосовувати комунікативні стратегії до конкретної ситуації спілкування).

Важливим для комунікативної лінгвістики є поняття "**мовна особистість**" (тобто людина з її здатністю виконувати мовленнєві дії), яке, на думку К.Ф. Сєдова, є центральним у неолінгвістиці.

Структура мовної особистості складається з декількох рівнів:

- **нульовий** – вербально-семантичний рівень, де одиницями виступають окремі слова; відношення між ними охоплюють усі їх граматико-парадигматичні, семантико-синтаксичні й асоціативні зв'язки, сукупність яких утворює єдину "вербальну сітку";

- **перший рівень** – ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ (тезаурусний), одиницями якого є узагальнені (теоретичні або повсякденно-життєві) поняття, концепти, ідеї, виразниками котрих є ніби ті самі слова нульового рівня, але наділені дескрипторним статусом. Відношення між одиницями цього рівня утворюють упорядковану систему, що певною мірою відображає структуру світу;

- **другий рівень (вищий)** – мотиваційний (прагматичний), який віддзеркалює мотиви, інтереси, цілі й наміри мовної особистості. Основними одиницями мотиваційного рівня ("прагматикону") є діяльнісно-комунікативні потреби, "відносини між якими задаються умовами сфери спілкування, особливостями комунікативної ситуації і комунікативними ролями співрозмовників.

Комунікативні ситуації є результатом мовленнєвої діяльності мовної особистості, яку вивчають, перш за все, в аспекті її комунікативної компетенції.

ДЯКУЮ

ЗА

УВАГУ

